

Věc: K postupu společnosti při přeměně podoby cenného papíru ze zaknihované na listinnou

Podle § 9 odst. 1 zákona č. 591/1992 Sb., o cenných papírech ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o cenných papírech“), je emitent povinen zveřejnit rozhodnutí valné hromady o přeměně podoby cenného papíru ze zaknihované na listinnou bez zbytečného odkladu v Obchodním věstníku a nejméně jednom celostátně rozšiřovaném deníku a splnit další povinnosti obsažené v § 11 téhož zákona. Podle § 11 odst. 3 zákona o cenných papírech vzniká majiteli cenného papíru, jehož podoba se přeměňuje, dnem zrušení evidence ve Středisku cenných papírů právo, aby mu emitent cenný papír odevzdal v listinné podobě. Odlíšnosti týkající se přeměny podoby podílových listů zde ponecháváme stranou.

Před 1. lednem 2001, kdy vstoupil v účinnost zákon č. 362/2000 Sb., zákon o cenných papírech neřešil, jak naložit s listinnými cennými papíry, které majitel přes výzvu společnosti ve stanovené lhůtě nevyzvedl. Ustanovení obchodního zákoníku o prodeji nevyzvednutých akcií nebo zatímních listů na přeměnu podoby cenného papíru nedopadala, zákon o cenných papírech na ně neodkazoval a analogický postup s ohledem na závažný zásah do práv akcionářů zřejmě nepřipadal v úvahu. Majitel cenného papíru tak vzdor prodlení zůstával oprávněn k vyzvednutí cenných papírů a společnost neměla možnost se s touto situací vypořádat.

Nejasnosti panovaly ohledně promlčení práva na vydání cenného papíru (srov. otázku, zda uvedené právo kvalifikovat jako právo vlastnické nebo jako jiné majetkové právo), většina názorů se ovšem vyslovovala ve prospěch promlčení. Den zrušení evidence cenného papíru ve Středisku cenných papírů byl tedy rozhodný pro počátek běhu doby, po jejímž uplynutí dochází k promlčení práva na vydání listinného cenného papíru. Vzhledem k aplikaci obecných předpisů obchodního zákoníku činila délka promlčecí doby 4 roky. Po jejím marném uplynutí mohla společnost namítnout promlčení nároku majitele cenného papíru na vydání cenného papíru, jehož podoba se přeměnila, a postupovat zřejmě analogicky s úpravou nevyzvednutých akcií v obchodním zákoníku.

Po dvojí novelizaci zákona o cenných papírech odkazuje § 11 odst. 10 na postup upravený v obchodním zákoníku: „*Pokud majitel cenný papír ve stanovené lhůtě nepřevzme, postupuje emitent přiměřeně jako při prodlení akcionářů s převzetím listinných akcií podle obchodního zákoníku.*“

Novela zákona o cenných papírech č. 308/2002 Sb. opravila také odkaz pod čarou, který nyní směřuje na § 214 obchodního zákoníku. Předtím bylo nutné nesprávný odkaz na § 209 odst. 4 obchodního zákoníku překlentout výkladem, zejména vzhledem k nenormativní povaze poznámek pod čarou.

Aplikace § 214 však nastupuje až v okamžiku **prodlení**, tj. po marném uplynutí lhůty stanovené k vyzvednutí listinných akcií (srov.: „*Pokud jsou akcionáři v **prodlení** ... při změně podoby s jejich vrácením nebo převzetím..., vyzve je představenstvo..., aby předložili ... nebo převzali listinné akcie v dodatečně přiměřené lhůtě...*“). Lhůtu k vyzvednutí akcií, jejíž uplynutí založí prodlení akcionáře, určí emitent ve výzvě k vyzvednutí akcií, tato lhůta se musí pohybovat v rozmezí dvou až šesti měsíců. Zatímco dříve zákon lhůtu pro vyzvednutí akcií neupravoval (i když Komise se již tehdy vyslovila pro analogickou aplikaci § 10 odst.

2), dnes odkazuje § 11 odst. 10 zákona o cenných papírech na § 10 odst. 2 tohoto zákona výslovně.

Postup společnosti před prodejem nepřevzatých listinných akcií po přeměně jejich podoby ze zaknihované by proto měl vypadat následovně:

Po zrušení akcií ve Středisku cenných papírů představenstvo bez zbytečného odkladu vyzve akcionáře způsobem určeným zákonem (tj. v Obchodním věstníku a nejméně jednom celostátně rozšiřovaném deníku¹), aby se v přiměřené lhůtě, kterou představenstvo stanoví podle § 10 odst. 2 zákona o cenných papírech, od uveřejnění výzvy dostavili k převzetí listinných akcií společnosti. Jestliže akcionář nepřevzme akcie ve stanovené lhůtě, společnost jej vyzve, aby si akcie vyzvedl v dodatečně přiměřené lhůtě. Tuto výzvu je nutno učinit způsobem určeným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady a s upozorněním, že pokud akcionář na výzvu nezareaguje, budou nepřevzaté akcie prodány. Toto rozhodnutí představenstvo současně zveřejní v Obchodním věstníku.

Délka lhůt by měla být přiměřená okolnostem – např. počtu akcionářů, způsobu, jakým představenstvo výzvu uveřejní apod., v každém případě nesmí být kratší než dva měsíce ve smyslu § 10 odst. 2 zákona o cenných papírech, resp. o něco méně u lhůty dodatečné.² Za nepřijatelné Komise považuje, aby dodatečnou lhůtu stanovilo představenstvo ještě před uplynutím lhůty pro vyzvednutí akcií. Zákon v tomto směru hovoří zcela jasně: představenstvo dodatečnou přiměřenou lhůtu stanoví teprve v okamžiku, kdy se akcionář dostal do prodlení s převzetím akcií, nikoliv dříve. Před uplynutím původní lhůty ani nemusí být možné určit, jaká lhůta je z hlediska účelů sledovaných zákonem přiměřená.

Jestliže akcionář nepřevzme akcie ani v dodatečně přiměřené lhůtě, představenstvo je prodá prostřednictvím obchodníka s cennými papíry³ na účet akcionáře na veřejném trhu, jsou-li registrované, nebo ve veřejné dražbě. Místo, dobu a předmět dražby představenstvo zveřejní nejméně dva týdny před jejím konáním, ve stejné lhůtě odešle zprávu o veřejné dražbě nebo o záměru prodat akcie na veřejném trhu akcionáři, pokud je společností znám. Výtěžek z prodeje akcií po započtení pohledávek společnosti proti dotčenému akcionáři vzniklých v souvislosti s prodejem akcií vyplatí společnost akcionáři bez zbytečného odkladu nebo jej uloží do úřední úschovy.

V praxi se vyskytla polemika, jakým způsobem by mělo představenstvo výzvy k vyzvednutí listinných akcií uveřejnit a zejména zda je u akcií ve formě na majitele dostatečné, uveřejní-li je způsobem stanoveným pro svolání valné hromady, tj. nejméně v jednom celostátně distribuovaném deníku určeném ve stanovách (§ 184 odst. 4 obchodního zákoníku). **V případě druhé výzvy obsahující dodatečnou přiměřenou lhůtu pro akcionáře, kteří jsou v prodlení s vyzvednutím akcií, stanoví způsob uveřejnění jednoznačně § 214 odst. 1 obchodního zákoníku: „způsobem určeným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady“.**

¹ I když o tom zákon nehovoří, mělo by se podle Komise u akcií na majitele jednat vždy o deník určený ve stanovách pro svolávání valné hromady – jiný postup postrádá smysl. K úvahám o způsobu uveřejnění výzvy viz dále v tomto stanovisku.

² k tomu viz rozhodnutí Komise publikované ve Věstníku Komise pod č. [KCP/44/2001](#).

³ k nesprávnosti výkladu, že se na prodeji musejí podílet dva různí obchodníci s cennými papíry viz [stanovisko Komise z 5. 2. 2002](#)

Pokud by ze zákona nebo stanov společnosti plynula nutnost individuálního obesílání akcionářů při svolávání valné hromady, bude muset představenstvo druhou výzvu odeslat jednotlivým akcionářům přímo na základě výslovného ustanovení zákona. V ostatních případech se však podstatná část akcionářů nemusí o žádné z výzev dozvědět, ačkoliv je představenstvo uveřejnilo v několika celostátně distribuovaných denících, které patří k nejčtenějším v republice. O veřejné dražbě svých akcií se potom dozvídají teprve ze zprávy o veřejné dražbě, kterou společnost akcionářům povinně zasílá v souladu s § 214 odst. 4 věta třetí obchodního zákoníku, resp. z dražební vyhlášky, jak ukládají předpisy o veřejných dražbách. **S ohledem na tyto negativní zkušenosti stojí za úvahu, zda by představenstvo nemělo alespoň jednu z výzev zaslat všem akcionářům individuálně, zvláště disponuje-li jejich aktuálním seznamem včetně adres, i v případech, kdy to zákon výslovně neukládá.**

Námítky představenstev znějí často v tom smyslu, že při nejlepší vůli nemohou vystavit společnost dodatečným nákladům spojeným s expedicí mnohdy desítek tisíc dopisů nad rámec zákonných požadavků. **Tato otázka zůstává sporná. Má-li představenstvo v tomto směru obavy z výtek nedostatečné péče řádného hospodáře, mělo by si pro takový případ předem opatřit rozhodnutí valné hromady, která se na změně podoby usnesla.** Je třeba zdůraznit, že úprava postupu při nevyzvednutí akcií po přeměně jejich podoby chrání nejen společnost, ale též akcionáře a představenstvo jim v daném případě péči řádného hospodáře dluží neméně intenzivně.

Bez ohledu na publicitu výzev však platí, že až do okamžiku zahájení dražby⁴ může akcionář požadovat vydání akcií. Zákonné zmocnění ve prospěch představenstva k jejich prodeji je prostředkem k odstranění situace způsobené nečinností akcionáře. Ustanovení § 214 odst. 4 obchodního zákoníku zakládá oprávnění společnosti tuto situaci řešit, nikoliv však zánik akcionářských práv, včetně práva na vydání akcie, jejíž podoba se přeměnila. Až do okamžiku vydražení akcie zůstává majitel nevyzvednuté akcie akcionářem společnosti, společnost s ním proto musí jako s akcionářem nakládat. V tomto smyslu jednoznačně platí, že prodloužením věřiteli nezaniká právo na smluvní plnění. Pokud akcionář součinnost dodatečně poskytne, nelze mu v převzetí listinných akcií bránit. Naopak, dodatečným převzetím akcií dojde k odstranění nežádoucího stavu a odpadne potřeba dávat pokyn obchodníkovi s cennými papíry či organizovat veřejnou dražbu. **Společnost je proto povinna vydat na žádost akcionáře jeho akcie, a to až do okamžiku jejich prodeje v dražbě, i když již uplynula dodatečná lhůta ve smyslu § 214 odst. 4 věta první obchodního zákoníku.** Společnost, která odmítne akcionáři po uplynutí dodatečné lhůty akcie vydat, se vystavuje riziku náhrady škody. Není vyloučeno ani napadení procesu veřejné dražby. Podaří-li se akcionáři přímo na veřejné dražbě upozornit účastníky na nezákonnosti předchozího postupu společnosti, vyloučí tím dobrou víru na straně případného nabyvatele akcií na základě příklepu dražebníka. Původní akcionář by tak mohl snáze požadovat vydání akcie přímo na vydražiteli.

Komise tímto stanoviskem jednoznačně vyvrací mylnou představu některých společností i dražebníků, podle kterých nelze přistoupit k veřejné dražbě cenných papírů, jestliže se počet dražených kusů cenných papírů liší od údajů uvedených v dražební vyhlášce. Podobný požadavek nelze z předpisů o veřejných dražbách cenných papírů dovodit, jeho realizace by ostatně byla velmi obtížná. Práva akcionářů či majitelů jiných druhů cenných papírů musejí mít přednost před ochranou procesu veřejné dražby a jejich účastníků. Uhradí-li např. zástavní dlužník těsně před konáním veřejné dražby pohledávku zajištěnou zástavním

⁴ srov. analogickou úpravu v případě realizace zástavního práva v § 46 odst. 1 zákona č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách ve znění pozdějších předpisů

právem k cenným papírům, které mají být v dražbě prodány, popř. její část, není pochyb o tom, že dražbu nelze uskutečnit, popř. nikoliv v původně plánovaném rozsahu. Vzhledem k akcesoritě zástavního práva zanikne v okamžiku zániku závazku nebo jeho části též zástavní právo, resp. jeho část, tj. odpadne právní důvod pro veřejnou dražbu. Provedení dražby nebo její konání v původně stanoveném rozsahu by mělo vážné důsledky pro dražebníka i vydražitele. Rozdílům mezi údaji v dražební vyhlášce a předmětem dražby v okamžiku jejího konání se tak v uvedených případech nelze ubránit a je třeba s nimi počítat. Lze ostatně citovat § 44 zákona č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o veřejných dražbách“), podle kterého sice podmínky a údaje uvedené v dražební vyhlášce nelze dodatečně měnit, to však neplatí v případě: „...kdy dojde ke změnám v rozsahu práv a závazků na předmětu dražby vázoucích a s ním spojených nebo stavu, v němž se předmět dražby nachází.“ Vzhledem k **přiměřené** aplikaci § 44 zákona o veřejných dražbách jako součásti části třetí tohoto předpisu (srov. § 44b odst. 2 zákona o cenných papírech) není pochyb o nutnosti aplikovat výjimku z nezměnitelnosti údajů v dražební vyhlášce též na dodatečné vyzvednutí akcie oprávněnou osobou u přeměny podoby cenného papíru. Z hlediska práv majitelů cenných papírů jde o situaci srovnatelnou se změnou zástavního práva a zákon o veřejných dražbách na ní v době svého vzniku nemohl pamatovat (srov. § 5 odst. 2). **V zájmu všech zúčastněných stran by na uvedenou okolnost měla dražební vyhláška výslovně upozornit.**

Vydání akcií po marném uplynutí dodatečné lhůty na druhé straně nevyklučuje případné právo společnosti požadovat po akcionáři náhradu výdajů, které mohla společnost vynaložit v souvislosti s připravovanou veřejnou dražbou jeho cenných papírů (např. poměrná částí nákladů spojené s úkony obchodníka s cennými papíry pověřeného organizací dražby apod.). V tomto smyslu je třeba trvat na tom, aby ani společnost nedošla újmy v důsledku prodloužení akcionáře ostatně.

V souvislosti s výše uvedenou problematikou Komise zdůrazňuje, že není institucí nadanou pravomocí podávat závazný výklad soukromého práva. S konečnou interpretací bude nutno vyčkat stanoviska soudu. Na druhé straně však Komise vykonává státní dozor nad veřejnými dražbami cenných papírů (srov. § 44b odst. 2 zákona o cenných papírech), musí proto dohlížet nad řádným průběhem veřejné dražby též z hlediska splnění předpokladů pro její konání.

Stojí za připomenutí, že odborná péče obchodníka s cennými papíry zahrnuje při organizování veřejné dražby též profesionální posouzení, zda jsou splněny předpoklady pro konání dražby, a to včetně důležitých aspektů právních. Exkluzivita obchodníků s cennými papíry v oblasti organizování veřejných dražeb cenných papírů není v tomto směru nijak samoúčelná. Zákon opravňuje k organizování veřejných dražeb cenných papírů výhradně obchodníky s cennými papíry, neboť presumuje vysokou úroveň profesionality ohledně všech stránek dispozice s cennými papíry, včetně vybraných otázek práva cenných papírů a obchodních společností. Toto stanovisko tak Komise chápe především jako příspěvek k potřebné úrovni odborné péče obchodníků s cennými papíry při organizování veřejných dražeb cenných papírů z důvodů nevyzvednutí akcií po přeměně jejich podoby ze zaknihované na listinnou. Tuto úroveň hodlá od obchodníků s cennými papíry, jejichž dražební řád schválila, důsledně vyžadovat.

Dokud se tedy obchodník s cennými papíry s odbornou péčí vůči společnosti i majitelům cenných papírů, které mají být předmětem veřejné dražby, nepřesvědčí o splnění právních předpokladů konání dražby, veřejnou dražbu nezahájí. Nedostojí-li této povinnosti, bude Komise oprávněna zakročit. V rámci správního řízení o porušení odborné

péče obchodníkem s cennými papíry nelze vyloučit ani vydání předběžného opatření, kterým Komise konání dražby do vyjasnění okolností jejího právního základu zakáže.

Prezídium Komise schválilo dne 23. dubna 2003.

Toto stanovisko nahrazuje stanovisko Komise K postupu společnosti při přeměně podoby cenného papíru ze zaknihované na listinnou ze dne 24. září 2001 které přestalo být v důsledku novely zákona o cenných papírech č. 308/2002 Sb. aktuální.

Kontaktní osoba: Aleš Smutný, tel. 221 096 380.